

epikür

hoş geldin yabancı,
burada en büyük amacımız
mutluluktur

Mutluluk Yolunda Kırk Adım

DESTEK YAYINLARI: 1327

FELSEFE: 41

**EPİKÜR / HOŞ GELDİN YABANCI, BURADA EN BÜYÜK AMACIMIZ
MUTLULUKTUR**

Yayıma Hazırlayan: Aslı Perker

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Felsefe Serisi Yayın Koordinatörü: Özlem Küskü
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Ağustos 2020 (3.000 Adet)

4. Baskı: Kasım 2020

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-942-5

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

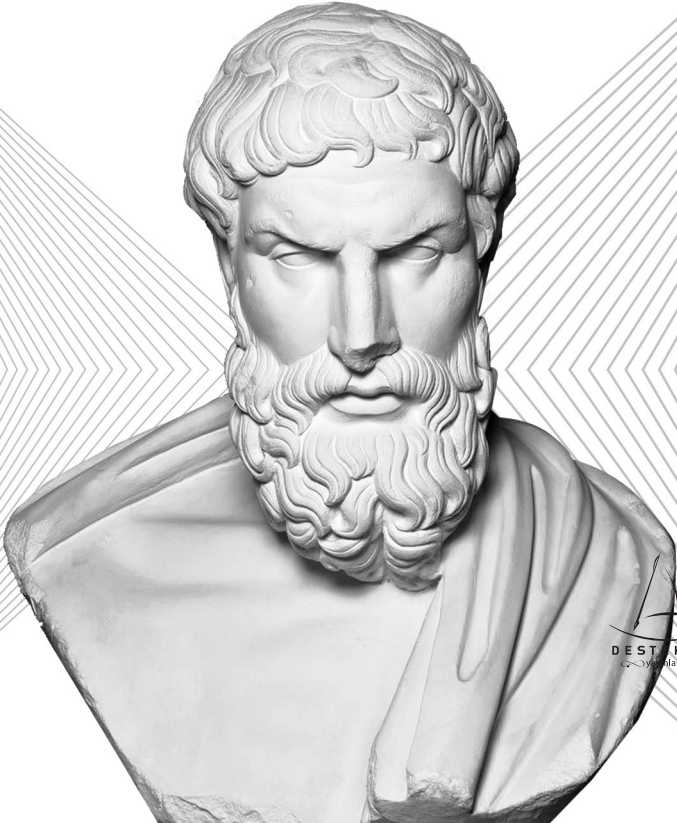

epikür

hoş geldin yabancı,
burada en büyük
amacımız mutluluktur

Mutluluk Yolunda Kırk Adım

Yayıma Hazırlayan: Aslı Perker

DESTAK
Yayıncılık

Önsöz

Bir virüs geldi ve bu dünyada daha önce hiç yaşanmamış bir şeyi yaşattı. Bizi sadece evlerimize sokmakla kalmadı, bizi aklımızın, kalbimizin, doğrudan doğruya ruhumuzun içine soktu. İstemeye istemeye girdik o dehlize. Aylar boyunca labirentler arasında kaybolduk. Bir kapıyı açtık. Onu kapattık, diğerini açtık. Gerçekleri bulduk, gerçekleri kaybettik. Sonra yenileriyle karşılaştık.

Belki daha önce hiç yapmadığımız kadar düşüncelerimizi kefeye koyduk. Ölçtük, biçtik, doluya koyduk almadı, boşa koyduk dolmadı. Kimileri bir şey buldu belki, kimileri de bulur gibi oldu ama son anda bir balık gibi avucundan kaçırıldı. Kimileri ise bulunacak bir şey olmadığını anladı. Ama herkes aradı.

Belki de bugüne kadar hiç böylesine toplu halde kendimizi aramadık. Böylesine eşzamanlı. Her zaman birileri başkalarından fazla düşünmüştür, onlar her zaman bazı şeylerin; kimi zaman erdemin, kimi zaman gerçeklerin, kimi zaman bilginin peşinden

koşmuşlardır. Diğerleri de o esnada hayatın dönmesini sağlamışlardır. Ticaret çarkını çalıştırmışlardır. Ne biri ne diğeri daha kıymetli. Ama bu sefer herkes aynı anda düşündü ki ne büyük bir iş. Gerçekten yapması ne kadar zor. Oturup saatlerce düşünmek belki de tuğlaları üst üste koyup bir ev yapmak kadar yorucu.

Bir kişi bile yok ki ben Corona'dan şunu öğrendim demesin. Hepimiz kendi kuyumuzun elverdiği kadar su çıkarttık. Fakat hepimizin çıkarttığı ortak bir ders var desem çok mu ileri gitmiş olurum? Eve kapanan insanlık anladı ki aslında ihtiyacı olan tek şey bir somun bir hırka, dostluk ve başının üzerinde bir dam. İnsanlık bununla da mutlu olunabileceğini gördü. İnsanlık kolunda en pahalı saat, sırtında en pahalı kıyafet olmadan yaşanabileceğini gördü. İnsanlık bırak en pahalı restoranlara gitmeyi kaldırımlara hasret kaldı. Herkes esas ihtiyaçlarını anladı. Esas ihtiyaçtan fazlasının lüks, hem de gereksiz lüks olduğu ortaya çıktı. Ne çok şeyimiz varmış dedik. Tıklım tıklımmışız. İçimiz dışımız. Tek kıyafete düştük. Dünya çekti pijamalarını ekran karşısına geçti. İnsanlık hali dedik. Kat kat ayakkabılarımız, top top kıyafetlerimiz dolapların içinde kaldı. Her şeyin başı sağlık dedik.

Sevdiklerimizi özledik. Sarılmak ne önemliymiş meğer. Aslında zaten bilen biliyor, sarılmak bir kalbin bir ötekine değmesi. O birkaç saniye, kalp atışlarının birbirine değdiği birkaç saniye insana huzur veriyor.

Dostlarıyla ekran başında kadeh kaldıranlar da oldu, doğum günü kutlayanlar da. Kimisi yalnızlıktan usandı, kimisi yalnızlığıyla barıştı.

Korkularımızla da yüzleştik. En çok da ölüm korkusuyla galiba. Çok yakın geldi. Bir kol mesafesindeymiş meğer, onu görmüş olduk. Kimi aldırmadı, kimi kaçtı. Ama daha da önemlisi hepimize potansiyel suçlu gibi hissettirdi. Öyle ya, başkasının bu hayatta olmasından sorumlu olduğumuzu zorla öğretti, başımıza kaktı. Bir dakika, ben hasta değilim belki ama ya başkasını hasta edersem? Hiç bu kadar toplu halde düşünceli olmak ve davranmak durumunda kalmamıştık.

Hal böyle olunca ben bol bol Epikür felsefesini düşündüm. Hiçbir şey yazacak halde değildim. Okuyacak durumum da yoktu, fakat gün oluyor gece oluyor Epikür felsefesine ne kadar yakın durduğumuzu bir kez daha görüyordum. Gayret ettim sonunda, çünkü düşüncelerimi paylaşmadan duramam. Baştan söyleyeyim Epikür felsefesi biraz yanlış anlaşılmış, yüzyıllar boyunca yanlış tercüme edilmiş bir felsefedir. Hayattaki en önemli şeyin mutluluk ve buna giden yolun da haz olduğunu söyleyen Epikür felsefesi biraz olduğu kalıbın dışına çıkartılmıştır. Hazla lüks karıştırılmıştır. O kadar ki iyi yeme içmeye Epiküryen mutfak bile denir.

Şimdi sizleri geçtiğimiz aylarda yaşadığınız tüm duygularınızla beraber bu kitabı okumaya, Epikür

felsefesinin özüne inmeye ve canınız ne kadar isterse o kadarını cebinize koymaya davet ediyorum...

Şimdi sizi mutluluğa davet ediyorum. Zira Epikür bu hayatta tek bir şey için yaşadığımızı söyler: Mutlu olmak.

Aslı Perker

Epikür kimdir?

MÖ 341'in Şubat ayında Atina'ya bağlı bir yerleşke olan Samos Adası'nda dünyaya geldi. Anne babası Neocles ve Chaerestrates Atinalıydılar, fakat o doğmadan on yıl kadar önce Samos'a taşınarak tarımla uğraşmaya başlamışlardı. Epikür burada üç erkek kardeşiyle birlikte mutlu bir çocukluk geçirdi.

Büyüdüğü dönem Klasik Yunan Dönemi'nin son yıllarına denk gelmişti. Platon o doğmadan yedi yıl önce ölmüş ve Büyük İskender de o yedi yaşındayken Çanakkale'yi geçerek Pers Krallığı'na saldırmıştı. Epikür'ün çocukken klasik bir Yunan eğitimi aldığı, geometri, diyalektik (kelime kökü diyalog ve etikten gelen bu kavram tez ve antitezin ortaya konulmasıyla belli bir konu üzerinden ortak değerlerin inşası anlamına gelir) ve retorik, yani hitabet alanlarında Platon öğretilerine göre eğitildiği düşünülmekte. Yaklaşık dört yıl Samos'ta yaşayan Platon takipçisi Pamphilus'un öğrencisi oldu. Yazdıklarından hitabet alanında çok iyi bir eğitim almış olduğu anlaşılıyor. Sözlü ve yazılı hitabeti o kadar kuvvetlidir ki öğrencileri ona hep çok sadık

kalmışlardır. Bahçe'den ayrılarak kendi akımını ya da okulunu başlatan olmamıştır. Hatta Platon Akademisi'nin başında bulunan Arcesilaus'a "Neden diğerleri Epiküryen olurken bir Epiküryen Stoacı ya da Platoncu olmuyor?" diye sorduklarında şöyle cevap vermiştir: "Bir erkeği hadım edebilirsin ama bir hadımı tekrar erkek yapamazsın."

Büyük İskender'in ölümüyle beraber Epikür'ün anne babası da Samos'tan bugün Türkiye'de bir kıyı kenti olan Colophon'a sürülmüşlerdi. Bu sırada Atina'da askeri görevini tamamlayan Epikür de ailesinin yanına yerleşmişti. Hayatı boyunca ebeveynlerinden saygı ve sonsuz bir sevgiyle bahsedecektir. Babasının eğitimini yeterli görmemesi üzerine Demokritos'un öğrencisi olan Nausiphanes ile eğitimine devam etti. Epikür'ün kendi felsefesinde Demokritos'un etkileri görülmektedir. Bununla beraber yine de ondan önce gelen filozoflardan bazı önemli noktalarda ayrılmış ve sonraları herhangi birinden etkilenmediğini, zira söylediklerinin tutarsız olduğunu söylemiştir. Bu dönemde Kinik felsefeyle de yakınlaşmış olan Epikür Kinik felsefenin dürüstlük anlayışını sevmekle beraber, bu anlayışa saygısızlık ve kabalığın değil iyilik ve centilmenliğin eşlik etmesi gerektiğini söylemiştir. Epikür de Diyojen gibi netlikten ve dürüstlükten ödün vermemiştir aslında, ancak bunu yaparken hassas davranmış ve etrafındakileri inciterek kaçırmak yerine güzel sözle ikna etmeye uğraşmıştır.

Epikür bugün bize felsefesi hakkında fikir veren ve muhtemelen genç yaşlarında yazmış olduğu *Menoceus'a Mektuplar* eserinde Atinalı hitabet üstadı İsookrates gibi zarif ama açık bir dil kullanırken daha sonraki mektupları ve eserlerinde matematikçi Öklid gibi daha net ve entelektüel bir tarzı tercih etmiştir. Ayrıca filozofun söylemleri Aristo'nun ilerleyen yaşlarında doğaya güven ve evren hakkında kanaat sahibi olma fikirlerini de desteklemektedir.

Epikür'ün ilk eğitim çağında, Antik Yunan'ın dünyanın geri kalanı hakkındaki görüşü Helenleştirme politikası yüzünden sürekli genişliyor ve Yunan insanı diğer insanlarla da karışmaya başlıyordu. Epikür'ün felsefesi de bu yüzden ondan önce gelenlerden çok daha evrenseldir.

Epikür'ün hayatı boyunca Platon felsefesi genel geçer felsefeydi. Epikür'ün Platon karşıtı görüşleri ise onun temel felsefesini oluşturmuştur. Kırk doktrinin yarısından fazlası Platon karşıtı görüşlerdir. MÖ 311 yılında Epikür yaklaşık otuz yaşlarında Midilli'de eğitim vermeye başladı. Oradan ayrılmaya zorlanınca da Atina'ya giderek MÖ 306 yılında Bahçe'yi kurdu. Midilli'den onunla birlikte gelen öğrencilerinin arasında varlıklı olanlar ona bu imkânı sağlamışlardı. Köy hayatında büyümüş olan Epikür'ün şehrin uzağında bir bahçeyi tercih etmesi ise elbette son derece doğal. Bahçe Stoacıların okuluyla Platon'un Akademi'si arasında bir noktadaydı. Burası bir okul değil yaşam tarzıydı. Bahçe'nin girişindeki şu

yazı Genç Seneca tarafından not edilmiştir: “Ey yabancı, aramıza hoş geldin: Buradaki en büyük amacımız mutlu olmaktır.” Bu yüzden de onlardan Bahçe Filozofları diye bahsedilmiştir.

Epikür her yıl yaş gününü öğrencileriyle birlikte bahçede kutlardı ve kendisi öldükten sonra da o günün kutlanmasını vasiyet etmişti. Bu gelenek senelerce sürdü. Epikür 36 yıl boyunca burada öğretmeye ve yazmaya devam etti. Otuz yedi kitap tomarının arasında en kıymetli olan şüphesiz *Doğa*'dır. Felsefesinin her bir meselesine tek tek eğildiği bu eseri parça parça yayımlamıştı, çünkü aynı soruları defalarca tekrarlamış ve tekrar tekrar yanıt bulmaya çalışmıştı.

Kendinden sonra gelenler de onu yüzyıllarca anlamaya çalıştılar. Bunlardan en önemlileri ise onun söylediklerini bize bir kez daha anlatmaya çalışan Titus Lucretius Carus ve Cicero'dur. *Evrenin Yapısı (Varlığın Yapısı* olarak da geçer) adlı eserinde, Epikür'ün ölümünden yaklaşık iki yüz elli yıl sonra dünyaya gelmiş olan Lucretius onun felsefesini alıntılarla beraber tekrar yorumlar ve bu eser hâlâ dünyanın en kıymetli eserlerinden biri olarak anılır.

Epikür MÖ 270 yılında hastalandı ve 72 yaşında çok acı çekerek ağır ağır hayata veda etti. Buna rağmen mutlu yaşadığını söylemekten hiç vazgeçmedi.

Epikür hiç evlenmedi ve bilindiği kadarıyla hiç çocuğu da olmadı.

“Gerçekten var mı yoksa sadece bir düşünce halinde mi diye teyit edilmeyi bekleyen herhangi bir hissi kayıtsız şartsız inkâr ederseniz, temeli olmayan inançlarınız yüzünden hislerinizin geri kalanını da çöpe atmış ve gerçeği tümünden inkâr etmiş olacaksınız. Eğer fikirleriniz size teyit edilmesi gereken ve gerekmeyen her düşünceyi kabul ederse hata yapmaktan kurtulamaz ve ne zaman doğruyla yanlış arasında bir karar vermek zorunda kalacakolsanız kararsızlığa düşersiniz.”

Tetrapharmakos ya da mutluluğun dört kuralı

Antik Yunan'da dört bileşenden oluşan bir ilaç vardı. Balmumu, çam reçinesi, katran ve donyağı. Bu karışım ne tür bir hastalığa iyi gelirdi pek bilinmez fakat yüzyıllar içerisinde Epikür'ün hayata bakış açısına bir metafor olarak kullanılmaya başlandı. Bu dört ilaç onun ve öğrencilerinin yıllarca, günlerce gecelerce süren düşünme hallerinin damıtılmış, imbikten geçmiş bir sonucu olan kırk doktrinin ilk dördüydü. Nasıl ki milletlerin anayasalarının ilk üç dört maddesi her zaman hayatidir, işte Epikür'ün doktrinlerinin ilk dördü de Tetrapharmakos (dört iyileştirici) olacak kadar mühimdi. Öyle bir dört madde ki iki bin yıldır evrilip çevriliyor, akademisyenler, din adamları, bilimadamları, filozoflar, krallar, modern çağ yöneticileri tarafından incelenip üzerlerinde düşünülüyor, konuşuluyor. Detayına girmeden önce burada dördünü şöyle sıralayalım:

1. Tanrı'dan korkmayın.
2. Ölümden korkmayın.
3. İyi olanı elde etmesi kolaydır.
4. Korkunç olana katlanması kolaydır.

“Mutlu ve ölümsüz olan ne kendisi huzursuzdur ne de başkasını huzursuz eder. Bu sebeple de olaylara öfkeli ya da taraflı yaklaşmaz. Zira bu özellikler yalnız zayıf karakterlerde bulunur.”

Tetrpharmakos'un ilk maddesi. Epikür'ün söylediği çok basit. Tanrı'dan korkmayın. Epikür Tanrı'nın insanogluyula hiçbir işi olmadığını söyler. Tanrılar (o dönemde çoktanrılı inanış olduğunu aklımızda bulduralım) insanlarla ilgilenmezler. Onlar her neredelerse tamamen kendi hallerinde yaşamaktadırlar, mutludurlar, akıllarından bizlere iyilik yapmak geçmediği gibi kötülük yapmak da geçmez. Bize korku salmak ve böylece istediklerini yaptırmak gibi bir niyetleri yoktur. Bununla beraber herhangi bir umut kaynağı da olmazlar. İnsanlar yeryüzünde tamamen tek başlarıdır.

Felsefi olarak bakıldığında ve hatta psikolojik olarak da bu aslında insanların kendilerine yeterli olduklarını anlatır. Tıpkı bir anne babanın çocuğuna özgüven telkin etmesi, hayvanların doğurduktan sonra bebeklerini doğanın kanunlarına terk etmeleri gibi, bizler de yaratılar tarafından bu dünyaya bırakıldık ve yalnız Epikür'e göre.

“İnsan bütün evrenin doğasına vâkîf olamazsa korkularından da kurtulamaz ve atalarının ona anlattıklarına inanmak zorunda kalır.”

Epikür için ilk ateist diyebiliriz. Sadece yaratılışı çözemediği, henüz evrim denen şeyi akıl edilemediği için bir başlangıç noktası olarak tanrıları kabul etmekle beraber aslında Epikür başından beri yüce bir varlıktan şüphe duymuştur. Bunun için tanrıları alıp birer dokunulmaz heykelcik gibi kenara kaldırmış, yüzünü tamamen bilime dönmüştür. Evrenden sıklıkla bahseder. Evrenin sırlarının çözülmesi gerektiğinden. Bütün cevaplar orada yatmaktadır. Gök gürültüsü, şimşekler, yağmurlar, bir varlığın dünyaya gelişi, sonra yok oluşu... Güneş tutulmaları, ayın döngüsü. İşte bütün bunlara dikkatle bakıldığı ve anlaşıldığı zaman, yani o günün koşullarında bilimle barışıldığı zaman korku da kalmayacaktır. Tanrı evrendir ve evren anlaşıldığı sürece korkulacak bir şey değildir. Doğanın bütün haşmetine rağmen tamamen sessizliği –ki burada insana bir şey dikte etmiyor oluşunu kastediyorum– belki de bu şekilsiz kaosta bizi söz sahibi olmaya itmek içindir.

“Yeraltında, başımızın üzerinde ve genel olarak tüm evrende ne yaşandığını anlayamadan tam bir huzur yakalamamız ve kendimizi güvende hissetmemiz mümkün değildir.”

Nedir kendini güvende hissetmek? Bir düşünün. Güven duygusu insana mutluluk vermez de ne yapar? Ben iyiyim, güvendedeyim. Mutluluğun temeli. İşte Epikür kendini güvende hissetmenin birinci kuralının korku duymamak olduğunu söyler. Tanrı'nın seni cezalandırmasından korkma, çünkü cezalandırmayacak der. Yumuşatır, Tanrı seninle ilgilenmiyor der ama aslında galiba Tanrı zaten yok demektedir. Tanrı yoksa ceza yok, ceza yoksa korku yok, korku yoksa mutlusun. Biliyorum, herkese uygun bir düşünce tarzı değil, ancak unutmayın o bir filozof, her şeyi sorgulayan bir filozof. O, Yunan kültürünün ayrılmaz bir parçası olan mitolojiye bile karşı durur. Onun hayatında hikâyeler değil gerçekler vardır. "Gerekli olan tek şey mitolojiden uzak durmak" der. Cennet, cehennem, yani bu hayattan sonrası yoktur. Tüm varlıkların atomlardan oluştuğunu söyler ve bu atomların da öldüğümüz anda zerrecikler halinde yok olacaklarını. Beden yoksa ruh da yoktur.

Epikür'e göre felsefe, tartışmalar ve fikir ayrılıklarının konuşulması aracılığıyla mutlu bir yaşamı getirir. Bunun sebebi felsefenin kendisinin mutluluk verici bir şey olması değildir. İnsan olarak doğamızda anlamadığımız ve bilmediğimiz şeyler karşısında korku duyuyor olmamız ve felsefenin amacının da bu korkuların kaynaklarını araştırmak olmasıdır.